

به نام خدا

جایگاه تولید دانش محلی توسط معلمان ابتدایی در مدارس روستایی

مؤلفان :

نصراله اسماعیلی

مونیتا امرایی

سارینا خدارضائی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۴)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

Chaponashr.ir

سرشناسه: اسماعیلی، نصراله، ۱۳۶۴
عنوان و نام پدیدآورندگان: جایگاه تولید دانش محلی توسط معلمان ابتدایی در مدارس روستایی/
مولفان نصراله اسماعیلی، مونیتا امرایی، سارینا خدارضائی
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۴.
مشخصات ظاهری: ۱۱۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۱۲۹-۰۹۵-۶
شناسه افزوده: امرایی، مونیتا، ۱۳۶۴
شناسه افزوده: خدارضائی، سارینا، ۱۳۸۴
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه.
موضوع: تولید دانش محلی - معلمان ابتدایی - مدارس روستایی
رده بندی کنگره: TP ۹۸۳
رده بندی دیویی: ۵۵/۶۶۸
شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۳۷۶۱۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

نام کتاب: جایگاه تولید دانش محلی توسط معلمان ابتدایی در مدارس روستایی
مولفان: نصراله اسماعیلی - مونیتا امرایی - سارینا خدارضائی
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: محدثه فرهمند
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۴
چاپ: زیرجد
قیمت: ۱۶۵۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۱۲۹-۰۹۵-۶
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست

مقدمه:	۵
فصل اول: مفهوم و اهمیت تولید دانش محلی	۷
تعریف دانش محلی:	۱۰
اهمیت دانش محلی در آموزش:	۱۲
جایگاه معلمان در تولید دانش محلی:	۱۴
ارتباط دانش محلی با هویت فرهنگی:	۱۶
تأثیر دانش محلی بر توسعه پایدار:	۱۹
فصل دوم: چالش‌ها و موانع تولید دانش محلی	۲۵
کمبود منابع آموزشی مناسب:	۲۹
محدودیت‌های زیرساختی در مدارس روستایی:	۳۲
فقدان آموزش‌های تخصصی برای معلمان:	۳۶
مقاومت در برابر تغییرات آموزشی:	۴۰
چالش‌های فرهنگی و اجتماعی:	۴۳
فصل سوم: شیوه‌ها و روش‌های تولید دانش محلی	۴۷
پژوهش‌های میدانی و تجربی:	۵۰
همکاری با جامعه محلی:	۵۳
استفاده از منابع و مواد آموزشی بومی:	۵۷
آموزش‌های مبتنی بر پروژه:	۶۰

۶۳	شیوه‌های نوین تدریس در مناطق روستایی:
۶۹	فصل چهارم : نقش معلمان در تولید و گسترش دانش محلی
۷۲	معلم به عنوان تسهیل‌گر یادگیری:
۷۵	توسعه محتوای آموزشی مبتنی بر نیازهای محلی:
۷۸	تقویت مشارکت والدین و جامعه در فرآیند آموزشی:
۸۱	ارتقای مهارت‌های تدریس برای آموزش محتوای محلی:
۸۴	ارزیابی و بازخورد در تدریس دانش محلی:
۸۹	فصل پنجم : مدل‌ها و تجربیات موفق در تولید دانش محلی
۹۲	مدل‌های جهانی در تولید دانش محلی:
۹۵	تجربیات موفق مدارس روستایی در ایران:
۹۷	استفاده از فناوری در آموزش‌های محلی:
۹۹	الگوهای مشارکتی در توسعه دانش محلی:
۱۰۲	ارزیابی و تحلیل نتایج تولید دانش محلی:
۱۰۳	نتیجه‌گیری:
۱۰۷	منابع:

مقدمه:

در دنیای امروز، آموزش و یادگیری به‌عنوان اصلی‌ترین ابزار برای توسعه فردی و اجتماعی شناخته می‌شود. به‌ویژه در جوامع روستایی، این فرآیند اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند چرا که مدارس روستایی معمولاً با چالش‌ها و محدودیت‌های خاصی مواجه هستند که ممکن است تأثیر زیادی بر کیفیت آموزش و یادگیری در این مناطق بگذارد. در این شرایط، تولید دانش محلی توسط معلمان ابتدایی در مدارس روستایی می‌تواند راهکاری مؤثر برای ارتقای سطح آموزش و درک بهتر نیازهای فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان باشد. دانش محلی به‌عنوان یکی از منابع غنی و ارزشمند برای فرایند آموزش در مناطق روستایی، می‌تواند ابزاری توانمند برای تحقق اهداف آموزشی و تربیتی در مدارس روستایی باشد. این نوع دانش، علاوه بر آنکه ریشه در تاریخ و فرهنگ مردم محلی دارد، به‌طور طبیعی با محیط پیرامون و شرایط جغرافیایی همخوانی دارد و می‌تواند به‌طور مؤثری در فرآیند تدریس به‌کار گرفته شود. به‌طور کلی، دانش محلی در واقع آگاهی‌های فرهنگی، تاریخی، جغرافیایی و اجتماعی است که در طول زمان در یک جامعه شکل گرفته و در حال انتقال از نسلی به نسل دیگر است. تولید و به‌کارگیری این دانش در مدارس، نه‌تنها به تقویت هویت فرهنگی دانش‌آموزان کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا به‌طور عمیق‌تری با محیط و جامعه خود ارتباط برقرار کنند و از این طریق به‌دنبال حل مسائل و مشکلات محلی بگردند. یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی که معلمان ابتدایی در مدارس روستایی با آن روبرو هستند، کمبود منابع آموزشی متناسب با نیازهای خاص دانش‌آموزان است. بسیاری از این مدارس با مشکلاتی مانند کمبود کتاب‌های درسی و مواد آموزشی استاندارد مواجه هستند. در این شرایط، معلمان می‌توانند از دانش محلی به‌عنوان یک منبع غنی و قابل دسترس استفاده کنند و محتوای آموزشی خود را با توجه به ویژگی‌های فرهنگی، جغرافیایی و اجتماعی هر منطقه طراحی کنند. این کار باعث می‌شود تا دانش‌آموزان نه‌تنها مطالب درسی را بهتر درک کنند، بلکه درک بهتری از جامعه خود و

مسائل آن پیدا کنند. در این راستا، معلمان ابتدایی در مدارس روستایی نقش بسیار مهمی ایفا می‌کنند. آن‌ها به‌عنوان افرادی که بیشترین ارتباط را با دانش‌آموزان و جامعه دارند، می‌توانند بهترین منابع برای تولید و انتقال دانش محلی باشند. این وظیفه، نیازمند توانمندی‌های خاصی است که معلمان باید آن‌ها را در خود پرورش دهند. این توانمندی‌ها شامل آشنایی با فرهنگ و تاریخ منطقه، مهارت‌های تدریس خلاقانه و توانایی استفاده از منابع محلی برای طراحی درس‌ها می‌شود. در واقع، معلمان ابتدایی می‌توانند با بهره‌گیری از دانش محلی، درسی جذاب و کاربردی را طراحی کنند که هم برای دانش‌آموزان جذاب باشد و هم به حل مشکلات محلی کمک کند. تولید دانش محلی در مدارس روستایی می‌تواند به تقویت ارتباط بین مدرسه، خانواده و جامعه کمک کند. این ارتباط، نه تنها باعث می‌شود که آموزش به‌طور مؤثرتر و به‌تناسب با نیازهای واقعی دانش‌آموزان باشد، بلکه می‌تواند منجر به ایجاد فضایی مشترک برای حل مسائل محلی و توسعه اجتماعی شود. با ایجاد چنین ارتباطی، خانواده‌ها و جامعه نیز احساس می‌کنند که بخشی از فرایند آموزش هستند و می‌توانند در تولید و انتقال دانش محلی مشارکت کنند. در این کتاب، به‌طور ویژه بر جایگاه تولید دانش محلی توسط معلمان ابتدایی در مدارس روستایی تمرکز شده است. هدف از نگارش این کتاب، معرفی و تحلیل اهمیت تولید این نوع دانش در فرآیند آموزش است. علاوه بر این، چالش‌ها، موانع و فرصت‌های موجود در این زمینه نیز مورد بررسی قرار خواهد گرفت. در این راستا، شیوه‌ها و روش‌های مختلفی برای تولید و انتقال دانش محلی به دانش‌آموزان پیشنهاد خواهد شد که می‌تواند به‌عنوان الگویی برای معلمان و مدیران مدارس روستایی به‌کار گرفته شود. همچنین، تأثیر این نوع تولید دانش بر ارتقای کیفیت آموزش، تقویت هویت فرهنگی و حل مسائل محلی مورد بررسی قرار خواهد گرفت. در فصل‌های آینده، به‌طور جزئی‌تر به مباحث مختلفی از جمله چالش‌ها و موانع تولید دانش محلی، شیوه‌های نوین تدریس، و نقش معلمان در فرآیند تولید و انتقال این دانش پرداخته خواهد شد. همچنین تجربیات موفق مدارس روستایی در ایران و سایر نقاط جهان نیز بررسی خواهد شد تا الگوهای موفق برای معلمان و مدیران مدارس روستایی معرفی گردد. در نهایت، این کتاب تلاش دارد تا نشان دهد که چگونه تولید دانش محلی می‌تواند به بهبود شرایط آموزشی در مدارس روستایی کمک کند و نقش معلمان را در این فرآیند پررنگ‌تر سازد.

فصل اول:

مفهوم و اهمیت تولید دانش محلی

مفهوم و اهمیت تولید دانش محلی در جوامع روستایی به‌ویژه در مدارس ابتدایی یک موضوع کلیدی در زمینه آموزش است که می‌تواند تأثیرات مثبت زیادی بر کیفیت آموزش و یادگیری دانش‌آموزان داشته باشد. در دنیای امروز که علوم و فنون به سرعت در حال پیشرفت هستند، بسیاری از سیستم‌های آموزشی تلاش دارند تا خود را با تحولات جهانی همگام سازند. با این حال، توجه به ارزش‌های فرهنگی، اجتماعی و محیطی محلی، به‌ویژه در مناطق روستایی، نمی‌تواند نادیده گرفته شود. در این زمینه، تولید دانش محلی توسط معلمان در مدارس ابتدایی می‌تواند نقشی برجسته در ارتقای کیفیت آموزشی ایفا کند. این نوع دانش به‌طور خاص به‌عنوان آگاهی‌ها، مهارت‌ها، اعتقادات و تجربیاتی شناخته می‌شود که به طور مستقیم از شرایط جغرافیایی، فرهنگی و اجتماعی یک منطقه خاص نشأت می‌گیرد و در طول زمان به‌وسیله افراد و گروه‌های محلی تولید می‌شود.

اولین نکته‌ای که باید درک شود این است که دانش محلی با دانش رسمی و دانشگاهی تفاوت‌های زیادی دارد. دانش رسمی معمولاً در قالب کتاب‌ها و منابع آموزشی تولید می‌شود که ممکن است برای تمامی مناطق و جوامع کاربردی نباشد، زیرا این منابع معمولاً به‌طور کلی نوشته می‌شوند و شرایط خاص فرهنگی و اجتماعی هر منطقه را در نظر نمی‌گیرند. در مقابل، دانش محلی از تجربیات مستقیم و زیسته افراد در یک جامعه خاص نشأت می‌گیرد و به‌طور طبیعی با فرهنگ، زبان، آداب و رسوم، و شرایط محیطی همان منطقه پیوند دارد. بنابراین، تولید این نوع دانش در مدارس ابتدایی روستایی می‌تواند به‌طور ویژه‌ای به دانش‌آموزان کمک کند تا بهتر با محیط پیرامون خود ارتباط برقرار کنند و از این طریق، فهم بهتری از جامعه و هویت خود پیدا کنند.

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های دانش محلی این است که این نوع دانش، به‌طور طبیعی در سطح اجتماعی تولید و منتقل می‌شود. در واقع، این دانش برخلاف دانش رسمی که معمولاً توسط نهادهای آموزشی یا علمی تولید می‌شود، در طول زمان توسط افراد یک جامعه به‌طور غیررسمی و تجربی ایجاد می‌شود. این دانش می‌تواند شامل اطلاعاتی در مورد کشاورزی، دامداری، هنرهای دستی، آداب و رسوم، طب سنتی و بسیاری از موضوعات دیگر باشد که به‌طور مستقیم با زندگی روزمره مردم مرتبط است. در جوامع روستایی، که ارتباط نزدیک‌تری با طبیعت و منابع طبیعی دارند، این نوع دانش می‌تواند نقشی اساسی در ارتقای مهارت‌ها و توانمندی‌های محلی ایفا کند. اهمیت تولید دانش محلی در مدارس ابتدایی به ویژه در مناطق روستایی از چند جنبه قابل توجه است. اولین مزیت آن، ایجاد ارتباط عمیق‌تر بین دانش‌آموزان و محیط زیستی است که در آن زندگی می‌کنند. در این مدارس، دانش‌آموزان می‌توانند مفاهیم علمی و درسی را از طریق تجربیات واقعی و ملموس خود درک کنند. به‌طور مثال، اگر دانش‌آموزان در مورد کشاورزی یا باغبانی آموزش ببینند، این مفاهیم می‌توانند به‌طور مستقیم با زندگی روزمره آنان ارتباط داشته باشد. این نوع آموزش به‌ویژه در مدارس روستایی که شرایط جغرافیایی و طبیعی آن‌ها به‌شدت تحت تأثیر کشاورزی و دامداری است، می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا خود را در فرآیند تولید و انتقال دانش محلی شریک بدانند و احساس مسئولیت بیشتری نسبت به محیط زیست و جامعه خود پیدا کنند.

دومین جنبه اهمیت تولید دانش محلی، تقویت هویت فرهنگی دانش‌آموزان است. هویت فرهنگی هر فرد با محیط و جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند، ارتباط مستقیمی دارد. در بسیاری از جوامع روستایی، هویت فرهنگی با آداب و رسوم، زبان، هنرهای دستی و روش‌های زندگی خاصی پیوند خورده است. تولید دانش محلی در مدارس ابتدایی می‌تواند به حفظ و تقویت این هویت فرهنگی کمک کند. دانش‌آموزان با آشنایی بیشتر با فرهنگ و تاریخ محلی خود، به‌طور طبیعی احترام بیشتری به آن پیدا می‌کنند و این احترام به‌طور مستقیم در زندگی اجتماعی و فرهنگی آنان تأثیرگذار است. این فرآیند نه تنها به تقویت

هویت فردی آن‌ها کمک می‌کند، بلکه می‌تواند موجب تقویت روحیه همکاری و همبستگی در جامعه محلی شود.

سومین فایده تولید دانش محلی در مدارس روستایی، ایجاد فضای یادگیری مناسب‌تر و مرتبط‌تر با نیازهای واقعی دانش‌آموزان است. در مدارس روستایی، به‌ویژه در مناطقی که دسترسی به منابع آموزشی استاندارد محدود است، تولید و استفاده از دانش محلی می‌تواند به‌عنوان یک منبع غنی و قابل دسترس برای تدریس و یادگیری عمل کند. معلمان می‌توانند با بهره‌گیری از این منابع محلی، درس‌هایی طراحی کنند که نه تنها برای دانش‌آموزان جذاب است، بلکه به آن‌ها کمک می‌کند تا مفاهیم درسی را بهتر و دقیق‌تر درک کنند. این نوع آموزش می‌تواند در زمینه‌های مختلفی از جمله علوم اجتماعی، علوم تجربی، زبان و ادبیات، تاریخ و جغرافیا و حتی هنرهای دستی کاربرد داشته باشد. تولید دانش محلی می‌تواند به‌طور غیرمستقیم به توسعه اقتصادی و اجتماعی منطقه کمک کند. با توجه به اینکه دانش محلی بیشتر در ارتباط با نیازهای واقعی جامعه است، تولید و انتقال آن می‌تواند به ایجاد شغل و فرصت‌های اقتصادی برای دانش‌آموزان و خانواده‌های آن‌ها منجر شود. به‌طور مثال، دانش‌آموزانی که در مدارس ابتدایی روستایی با مهارت‌های کشاورزی، دامداری یا صنایع دستی آشنا می‌شوند، می‌توانند در آینده به‌عنوان کارآفرینان محلی یا متخصصان در این حوزه‌ها مشغول به کار شوند. این امر نه تنها به بهبود شرایط اقتصادی خانواده‌های روستایی کمک می‌کند، بلکه به توسعه پایدار مناطق روستایی نیز منجر می‌شود.

تولید دانش محلی در مدارس ابتدایی می‌تواند به تقویت روابط میان مدرسه، خانواده و جامعه کمک کند. هنگامی که معلمان از منابع محلی برای تدریس استفاده می‌کنند، خانواده‌ها و اعضای جامعه نیز احساس می‌کنند که در فرآیند آموزش مشارکت دارند. این مشارکت می‌تواند به‌طور مستقیم بر کیفیت آموزش تأثیر بگذارد و زمینه‌ساز همکاری‌های بیشتر میان مدرسه و جامعه شود. به‌طور کلی، تولید دانش محلی در مدارس ابتدایی

روستایی یک گام مهم در راستای بهبود کیفیت آموزش، تقویت هویت فرهنگی، و توسعه اجتماعی و اقتصادی جوامع روستایی است.

تعریف دانش محلی:

دانش محلی یکی از مفاهیم بنیادین در عرصه آموزش و علوم اجتماعی است که به مجموعه‌ای از آگاهی‌ها، تجربیات، مهارت‌ها و باورهای اطلاق می‌شود که در یک جامعه خاص، به‌ویژه در جوامع روستایی و مناطقی با ویژگی‌های فرهنگی و جغرافیایی خاص، تولید و انتقال می‌یابد. این نوع دانش برخلاف دانش رسمی و دانشگاهی که معمولاً در قالب نظام‌های آموزشی مدون و تحت نظارت نهادهای دولتی و علمی ارائه می‌شود، بیشتر از طریق تجربیات مستقیم افراد در تعامل با محیط پیرامون‌شان شکل می‌گیرد. در واقع، دانش محلی محصول تعامل انسان با طبیعت، جامعه و فرهنگ خود است و از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. این دانش به‌طور طبیعی در شرایط خاص محیطی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر منطقه تولید می‌شود و در فرایند زندگی روزمره افراد از آن بهره‌برداری می‌شود. دانش محلی به‌ویژه در جوامع روستایی و مناطق دورافتاده از آن جهت اهمیت پیدا می‌کند که بسیاری از مفاهیم و مهارت‌ها به‌طور مستقیم با زندگی روزمره مردم مرتبط است. این دانش می‌تواند شامل اطلاعات در مورد کشاورزی، دامداری، هنرهای دستی، ساخت و تولید، روش‌های طب سنتی، باورهای مذهبی، آداب و رسوم، مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی و بسیاری دیگر از جوانب زندگی باشد. برای مثال، در یک جامعه روستایی، دانش محلی ممکن است شامل اطلاعاتی در مورد چگونگی کاشت و برداشت محصولات خاص منطقه، روش‌های نگهداری از دام‌ها، یا استفاده از گیاهان برای درمان بیماری‌ها باشد. این دانش به‌طور معمول در خانواده‌ها، گروه‌های اجتماعی و از طریق تجربیات فردی و گروهی در طول سال‌ها به‌وجود می‌آید و در جریان زندگی روزمره از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود.

در بررسی مفهوم دانش محلی، باید به تفاوت آن با دانش رسمی اشاره کرد. دانش رسمی معمولاً در قالب کتاب‌ها، مقاله‌ها و منابع علمی تولید می‌شود که توسط نهادهای آموزشی،

دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی منتشر می‌شوند. این نوع دانش به‌طور کلی و استاندارد تدوین می‌شود و ممکن است به نیازهای خاص یک منطقه یا جامعه خاص پاسخ ندهد. در مقابل، دانش محلی به‌طور خاص به شرایط محیطی و فرهنگی یک جامعه خاص پاسخ می‌دهد. به عبارت دیگر، این نوع دانش به‌طور ویژه به ویژگی‌های جغرافیایی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی منطقه بستگی دارد و به‌طور ملموس‌تر و کاربردی‌تر با نیازهای افراد در آن منطقه مرتبط است. این تفاوت در ماهیت دانش رسمی و محلی باعث می‌شود که هر کدام در زمینه‌های خاص خود از ارزش و اهمیت ویژه‌ای برخوردار باشند. یکی از ویژگی‌های بارز دانش محلی، قابلیت استفاده مستقیم و فوری آن در زندگی روزمره است. این دانش برخلاف بسیاری از علوم رسمی، بیشتر از تجربیات و مشاهدات حاصل می‌شود و در شرایط واقعی و زنده کاربرد دارد. برای مثال، در یک جامعه کشاورزی، دانش محلی ممکن است شامل روش‌های مناسب برای آبیاری زمین‌ها در فصل‌های مختلف، شناسایی بیماری‌های گیاهی یا دام‌ها، و یا استفاده از منابع طبیعی به‌طور مؤثر و پایدار باشد. این اطلاعات و تجربیات به‌طور طبیعی در گذر زمان جمع‌آوری و توسعه می‌یابند و به نسل‌های جدید منتقل می‌شوند. در بسیاری از جوامع روستایی، این دانش از نسلی به نسل دیگر به‌طور شفاهی یا عملی منتقل می‌شود و در دل جامعه و فرهنگ آن ریشه دارد.

دانش محلی به‌عنوان یک نوع از سرمایه اجتماعی عمل می‌کند. این نوع دانش نه تنها در حل مسائل روزمره افراد کاربرد دارد، بلکه به تقویت پیوندهای اجتماعی و فرهنگی درون جامعه نیز کمک می‌کند. با انتقال این دانش، اعضای جامعه به‌طور مشترک در حل مشکلات محیطی، اجتماعی و اقتصادی خود سهیم می‌شوند. به‌عنوان مثال، در جوامع کشاورزی، دانش محلی می‌تواند به‌عنوان راهی برای مقابله با بحران‌های طبیعی، مانند خشکسالی یا سیل، استفاده شود. این نوع دانش نه تنها به حل مشکلات فوری کمک می‌کند، بلکه به‌طور مستمر در فرآیند یادگیری و تطبیق با تغییرات محیطی و اجتماعی جوامع محلی تأثیرگذار است. در دنیای امروز، جایی که جهان به‌سرعت در حال تغییر است و تحولات علمی و فناوری بر تمامی جنبه‌های زندگی انسانی تأثیر گذاشته است، هنوز هم

دانش محلی در بسیاری از جوامع به‌ویژه در مناطق روستایی و دورافتاده اهمیت ویژه‌ای دارد. این نوع دانش نه تنها به‌عنوان یک منبع غنی و قابل استفاده در زندگی روزمره شناخته می‌شود، بلکه در حفظ و تداوم فرهنگ‌ها، آداب و رسوم و هویت‌های محلی نیز نقش مهمی ایفا می‌کند. از آنجایی که این دانش برخلاف دانش رسمی به‌طور مستقیم با زندگی و شرایط خاص یک جامعه پیوند دارد، می‌تواند راهکاری مؤثر برای بهبود کیفیت زندگی و ارتقای مهارت‌ها و توانمندی‌های فردی و اجتماعی مردم باشد.

دانش محلی به‌عنوان یک نوع از آگاهی و تجربه خاص منطقه‌ای شناخته می‌شود که در فرایند زندگی روزمره افراد به‌کار می‌رود. این دانش در جامعه‌ای که در آن شکل می‌گیرد، مورد تأسیس و تایید قرار می‌گیرد و می‌تواند به‌عنوان ابزاری برای حل مشکلات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی استفاده شود. دانش محلی با توجه به ویژگی‌های خاص خود می‌تواند در فرآیندهای آموزشی نقش برجسته‌ای ایفا کند، به‌ویژه در جوامع روستایی که در آن‌ها دسترسی به منابع آموزشی رسمی ممکن است محدود باشد. در این شرایط، استفاده از دانش محلی می‌تواند به‌عنوان یک ابزار مؤثر در بهبود کیفیت آموزش و توانمندسازی معلمان و دانش‌آموزان عمل کند و باعث تقویت پیوندهای اجتماعی و فرهنگی درون جامعه گردد.

اهمیت دانش محلی در آموزش:

دانش محلی در آموزش اهمیت فراوانی دارد زیرا با توجه به ویژگی‌ها، نیازها و منابع هر منطقه، یادگیری را واقعی، ملموس و کاربردی می‌سازد. استفاده از دانش بومی و محلی در مدارس به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مفاهیم علمی و آموزشی را در چارچوب زندگی روزمره و محیط اطراف خود درک کنند و ارتباط بین آموزش و زندگی واقعی را تجربه نمایند. این نوع آموزش، فرآیند یادگیری را از حالت صرفاً نظری و خشک خارج کرده و به آن جنبه‌های عملی و کاربردی می‌بخشد، به‌ویژه در مناطق روستایی که بسیاری از مهارت‌ها و دانش‌ها از طریق تجربه و سنت‌های محلی منتقل می‌شوند. دانش محلی به تقویت هویت فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان کمک می‌کند، زیرا آن‌ها را با آداب و رسوم،

تاریخ، زبان و هنرهای محلی آشنا می‌سازد و حس تعلق و مسئولیت نسبت به جامعه خود را افزایش می‌دهد. این امر موجب ایجاد اعتماد به نفس و خودباوری در دانش‌آموزان می‌شود و علاقه آن‌ها به یادگیری و مشارکت فعال در فرآیندهای آموزشی را تقویت می‌کند. از سوی دیگر، استفاده از دانش محلی امکان بهره‌گیری از منابع طبیعی و فرهنگی منطقه را برای آموزش فراهم می‌کند و موجب کاهش وابستگی به منابع خارجی و روش‌های آموزشی غیرمرتبط با محیط می‌شود. از منظر توسعه پایدار، دانش محلی می‌تواند آموزش را به ابزاری برای ارتقای زندگی اقتصادی، اجتماعی و محیط‌زیستی جوامع تبدیل کند. یادگیری مهارت‌ها و اطلاعات بومی می‌تواند به حل مسائل محلی، بهبود روش‌های کشاورزی، حفاظت از محیط‌زیست و ارتقای توانمندی‌های اقتصادی خانواده‌ها کمک کند. به این ترتیب، دانش‌آموزان به یادگیرندگان فعال و خلاق تبدیل می‌شوند که قادر به تحلیل مشکلات، ارائه راهکارهای بومی و مشارکت در توسعه جامعه خود هستند.

اهمیت دانش محلی در آموزش به ایجاد تعامل سازنده بین مدرسه و جامعه کمک می‌کند. معلمان می‌توانند با بهره‌گیری از تجارب افراد محلی، کارشناسان و منابع فرهنگی موجود، محیط یادگیری غنی و متنوعی ایجاد کنند که دانش‌آموزان در آن همزمان با یادگیری، مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی خود را نیز تقویت می‌کنند. این تعامل سبب افزایش مشارکت والدین و جامعه در فرآیند آموزشی شده و مدارس را به مراکز یادگیری پویا و مؤثر در توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تبدیل می‌کند. اهمیت دانش محلی در آموزش به توانمندسازی معلمان نیز مربوط می‌شود. معلمان با استفاده از دانش محلی می‌توانند برنامه‌های درسی را متناسب با نیازها و شرایط منطقه طراحی کنند، شیوه‌های تدریس خود را با واقعیت‌های اجتماعی و فرهنگی دانش‌آموزان هماهنگ کنند و از آموزش صرفاً نظری به آموزش کاربردی و تجربه‌محور حرکت کنند. این امر موجب افزایش انگیزه و کارآمدی معلمان در آموزش می‌شود و کیفیت کل فرآیند آموزشی را ارتقا می‌دهد.

جایگاه معلمان در تولید دانش محلی:

جایگاه معلمان در تولید دانش محلی یکی از ارکان اصلی در فرآیند آموزشی در مدارس روستایی به شمار می‌رود. معلمان در واقع به عنوان افرادی که بیشترین تعامل را با دانش‌آموزان و خانواده‌ها دارند، نقش حیاتی در انتقال، تقویت و تولید دانش محلی ایفا می‌کنند. آن‌ها نه تنها به عنوان تسهیل‌گران یادگیری عمل می‌کنند، بلکه در بسیاری از موارد می‌توانند با بهره‌گیری از منابع محلی و تجربه‌های زیسته خود، دانش‌های جدیدی تولید کنند که به نیازهای خاص دانش‌آموزان و جامعه‌شان پاسخ دهد. در جوامع روستایی که به طور طبیعی با چالش‌های خاصی مانند کمبود منابع آموزشی، محدودیت‌های زیرساختی و فاصله با منابع علمی رسمی روبه‌رو هستند، معلمان می‌توانند با استفاده از دانش محلی به عنوان یک ابزار مؤثر، فرآیند آموزش را به طور معناداری بهبود دهند. اولین وظیفه معلم در این راستا، شناسایی و درک دانش محلی موجود در جامعه است. معلمان باید آگاه باشند که دانش محلی در هر منطقه به طور خاصی شکل می‌گیرد و این دانش متأثر از عوامل مختلفی چون جغرافیا، تاریخ، فرهنگ، آداب و رسوم، و حتی باورهای مذهبی مردم است. بنابراین، معلمانی که با این ویژگی‌ها آشنا هستند، می‌توانند بهتر از دیگران از منابع محلی برای تدریس بهره ببرند و آن را به ابزاری برای ارتقای یادگیری و توانمندسازی دانش‌آموزان تبدیل کنند. این معلمان در واقع به نوعی مترجم و انتقال‌دهنده دانش محلی به زبان و شیوه‌های علمی‌تر و نظام‌مندتر هستند. دومین نقش معلمان در تولید دانش محلی، کمک به ادغام و تلفیق این دانش با مواد درسی رسمی است. بسیاری از مفاهیم آموزشی که در کتاب‌های درسی مطرح می‌شوند، می‌توانند با دانش محلی تلفیق شوند و به این ترتیب مفاهیم علمی به طور ملموس‌تری برای دانش‌آموزان قابل درک و کاربردی می‌شوند. به عنوان مثال، در درس علوم طبیعی، معلمان می‌توانند از منابع محلی چون گیاهان، خاک‌ها، حشرات و سایر ویژگی‌های طبیعی منطقه برای آموزش مفاهیم علمی بهره ببرند. این کار نه تنها باعث می‌شود که مفاهیم علمی برای دانش‌آموزان ملموس‌تر و قابل فهم‌تر شود، بلکه دانش‌آموزان با ارتباط بیشتری به موضوعات درسی پرداخته و یادگیری را در زندگی روزمره خود جستجو می‌کنند.

معلم‌ان به‌عنوان اعضای مؤثر در فرآیند آموزشی، می‌توانند به‌عنوان الگوهایی برای دانش‌آموزان در تولید دانش محلی عمل کنند. آن‌ها با استفاده از روش‌های آموزشی خلاقانه و متناسب با نیازهای محلی، می‌توانند به دانش‌آموزان بیاموزند که چگونه از تجربیات گذشته و دانش‌های بومی برای حل مسائل جاری خود بهره ببرند. معلم‌ان می‌توانند دانش‌آموزان را تشویق کنند که از محیط اطراف خود برای یادگیری و خلق دانش جدید استفاده کنند و به این ترتیب، فرآیند یادگیری را به یک فعالیت خلاقانه و معنادار تبدیل نمایند. از دیگر جنبه‌های مهم جایگاه معلم‌ان در تولید دانش محلی، نقش آن‌ها در برقراری ارتباط میان مدرسه و جامعه است. معلم‌ان می‌توانند پل ارتباطی میان مدرسه، خانواده و جامعه محلی باشند. این ارتباطات می‌تواند به‌طور چشمگیری به تولید دانش محلی کمک کند. معلم‌ان می‌توانند از طریق گفتگو و همکاری با اعضای جامعه، از دانش‌ها و تجربیات آن‌ها برای غنی‌سازی محتوای آموزشی استفاده کنند. این کار نه‌تنها باعث تقویت ارتباط میان مدرسه و جامعه می‌شود، بلکه به دانش‌آموزان نیز این فرصت را می‌دهد تا در فرآیند یادگیری خود درگیر شوند و مشارکت کنند. در این راستا، معلم‌ان می‌توانند به‌عنوان تسهیل‌گرانی عمل کنند که دانش محلی را از دل جامعه بیرون کشیده و آن را به‌صورت منظم و ساختارمند به دانش‌آموزان منتقل می‌کنند.

معلم‌ان در ایجاد فضایی برای یادگیری مشارکتی نقش اساسی دارند. این فضایی که از طریق روش‌های فعال یادگیری، تحقیق میدانی و پروژه‌های گروهی ایجاد می‌شود، می‌تواند به دانش‌آموزان این امکان را بدهد که با استفاده از دانش محلی، تجربیات جدیدی کسب کنند. برای مثال، دانش‌آموزان می‌توانند در پروژه‌های میدانی به کشاورزان یا تولیدکنندگان محلی مراجعه کنند و اطلاعاتی در مورد روش‌های کشاورزی سنتی یا تولید محصولات محلی به‌دست آورند. این نوع یادگیری نه‌تنها باعث می‌شود که دانش‌آموزان بیشتر در محیط خود غوطه‌ور شوند، بلکه آن‌ها را به‌طور مستقیم با جامعه و فرهنگ خود مرتبط می‌کند.